

นักวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรองวิชาชีพ (Certified Planner)

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ภูจินดา

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อรูปแบบขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนภาคและเมืองทั้งสามส่วนได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามข้อเสนอแนะที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น จึงมีความต้องการบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนภาคและเมืองที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญจำนวนมากขึ้น และที่สำคัญ คือต้องมีกระบวนการและกลไกในการรับประกันคุณภาพของบุคลากรเหล่านั้น เพื่อให้มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเพียงพอต่อการทำหน้าที่ในการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อประโยชน์สุขแห่งส่วนรวม สอดคล้องกับหลักการของศาสตร์แห่งการวางแผนภาคและเมืองต่อไป

นักวางแผนภาคและเมืองมีหน้าที่อะไร

นักวางแผนภาคและเมืองเป็น “วิชาชีพ” (Professional) ในฐานะนักวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ จะต้องทำหน้าที่ในการศึกษา สำรวจ กำหนดแนวทางและรูปแบบการพัฒนา จัดทำแผนและผังพัฒนาเชิงพื้นที่ ดำเนินการ ประเมินผลและติดตามผลการพัฒนาอันเกิดจากแผนและผังที่ได้วางไว้ ทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติการ ซึ่งการพัฒนาเมืองเป็นงานสหศาสตร์ (Interdisciplinary) ที่ต้องการการบูรณาการหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน ทั้งในมิติเชิงประเด็นการพัฒนาและมิติเชิงพื้นที่ ดังนั้น นักวางแผนภาคและเมืองจึงต้องมีคุณสมบัติเหมาะสมทั้ง 4 ประการ ได้แก่ จรรยาบรรณ ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ เพื่อที่จะวางแผนทั้งในรูปแบบของผังโครงสร้าง (ผังประเทศและผังภาค) และรูปแบบของผังปฏิบัติการ (ผังเมืองรวม) ที่ถ่ายทอดและประสานนโยบายในทุกระดับ สอดคล้องกับศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ โดยมุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก โดยสร้างสมดุลระหว่างความต้องการส่วนบุคคล ท้องถิ่น และส่วนรวมได้อย่างเหมาะสม

ทำไมต้องมีการรับรองวิชาชีพนักวางแผนภาคและเมือง

เมื่อสังคมในปัจจุบันมีความต้องการ “คนกลางที่เชื่อถือได้” ทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของประโยชน์ส่วนรวม จึงมีความต้องการการรับประกันว่านักวางแผนภาคและเมืองมี “ความเป็นกลาง” ผ่านคุณสมบัติด้านจรรยาบรรณ และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ “เชื่อถือได้” ผ่านคุณสมบัติด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ เพื่อเป็นการรับประกันในเบื้องต้นว่าแผนและผังการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ได้รับการวางและจัดทำโดยผู้มีความรู้ความชำนาญ เป็นแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สามารถสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม โดยผ่านหลักวิชาการทั้งด้านพื้นฐานที่เป็นศาสตร์และด้านความเชี่ยวชาญเฉพาะเชิงพื้นที่ ที่สามารถสื่อสารกับภาคีการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ได้รับฉันทามติจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขอบเขตในการปฏิบัติงานของนักวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรองวิชาชีพจะเกี่ยวข้องกับการวางแผนและผังที่เป็นเรื่องของนโยบายและแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนรวม ตั้งแต่ระดับประเทศ จังหวัด กลุ่มจังหวัด จนถึงระดับเมือง ซึ่งหมายถึงตั้งแต่ผังประเทศ ผังภาค ผังอนุภาคกลุ่มจังหวัด และผังเมืองรวม ส่วนการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะควรอยู่ในความรับผิดชอบของวิชาชีพสถาปัตยกรรมผังเมือง เนื่องจากเป็นหน่วยพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ของการออกแบบเชิงกายภาพที่ไม่ใช่การวางแผนแบบสหศาสตร์ แต่เป็นเรื่องของสถาปัตยกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ส่วนหนึ่งของเมืองที่มีประเด็นสำคัญหรือประเด็นจำเพาะเจาะจงในการพัฒนาเชิงกายภาพ

เกณฑ์ในการรับรองวิชาชีพ

นักวางแผนภาคและเมืองที่จะมาทำหน้าที่วางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่โดยมีประโยชน์สุขแห่งส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ในลักษณะที่เรียกว่า “คนกลางที่เชื่อถือได้” จะต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม สามารถสร้างรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สามารถสร้างสมดุลบนความขัดแย้งอันเนื่องจากภาคีการพัฒนา (Stakeholder) ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เป้าหมายมีความต้องการจากการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่แตกต่างกันได้ ซึ่งนักวางแผนภาคและเมืองที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติที่ได้มาตรฐานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ จรรยาบรรณ ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. จรรยาบรรณ (Moral) งานของนักวางแผนภาคและเมืองเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ด้วยเป็นคนกลางในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และมีการสร้างกลไกในการชดเชยผู้เสียสละเพื่อส่วนรวมอย่างยุติธรรม ดัง

นั้น นักวางแผนภาคและเมืองที่ดี จะต้องมีความเป็นกลาง” และมี “จิต
สาธารณะ” เพื่อให้เกิดการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่โดยไม่มีอคติใด ๆ และทำเพื่อ
ประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง

2. ความรู้ (Knowledge) นักวางแผนภาคและเมืองที่ดีจะต้องมีความรู้พื้นฐานหลาย
ด้าน เนื่องจากการพัฒนาเชิงพื้นที่เป็นงานสหศาสตร์ ส่งผลให้นักวางแผนจะต้อง
เข้าใจความรู้พื้นฐานของศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อนำผลการวิเคราะห์เฉพาะทางที่
เกี่ยวข้องกับเชิงพื้นที่ของแต่ละศาสตร์มาสังเคราะห์และบูรณาการกันให้ออกมา
เป็นแผนที่ครอบคลุมทุกประเด็นการพัฒนา (Comprehensive Plan) ดังนั้น นัก
วางแผนภาคและเมืองจึงต้องผ่านการศึกษาสองส่วน ส่วนแรกเป็นวิชาพื้นฐาน
ของศาสตร์ต่าง ๆ เช่น ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่
เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเข้าใจเพื่อนำไปสู่การ
วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากศาสตร์ต่าง ๆ ส่วนที่สองเป็นความเชี่ยวชาญ
เฉพาะวิชาชีพการวางแผนภาคและเมืองในฐานะนักวางแผนและผัง (Planner) ที่
จะต้องสามารถนำผลการสำรวจและศึกษาข้อมูลรายสาขามารวมกันเพื่อ
วางแผนและผังเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ซึ่งนักผังเมืองควรได้รับการ
ศึกษาทั้งสองศาสตร์อย่างเป็นระบบเพื่อให้มีความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ
ในการประกอบวิชาชีพ
3. ทักษะ (Skill) จากบทบาทหน้าที่ของนักวางแผนภาคและเมืองซึ่งเป็นวิชาชีพดังที่
กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่งผลให้ผู้ประกอบวิชาชีพที่ดีจะต้องมีทักษะหลายประการ
เพื่อจะเป็น “คนกลางที่น่าเชื่อถือ” ได้แก่ ทักษะในการเลือกประเภท จัดระเบียบ
วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำความรู้ที่เป็นสหศาสตร์มาประสาน
ระหว่างกันอย่างถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งยังต้องมีทักษะในการสื่อสารอย่างมี
ประสิทธิภาพ ทั้งด้านการพูด ฟัง อ่าน และเขียน เนื่องจากจะต้องทำงานร่วมกับ
ภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานทางสังคมแตกต่างกัน จึงต้องมีทักษะในการ
สื่อสารทั้งไปและกลับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันระหว่างภาคีการ
พัฒนา
4. ประสบการณ์ (Experience) นอกจากคุณสมบัติสามประการที่กล่าวมาแล้วข้าง
ต้น นักวางแผนภาคและเมืองที่ดีจำเป็นต้องมีการฝึกฝนคุณสมบัติทั้งสามส่วนให้

มีความเชี่ยวชาญก่อนที่จะไปประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนรวม เนื่องจากความเป็นสหศาสตร์ที่ผู้ประกอบวิชาชีพที่มีกระบวนการที่ซับซ้อนต้องประสานข้อมูลหลายสาขา และในบางสาขาอาจไม่ใช่สาขาที่นักวางแผนภาคและเมืองคุ้นเคยนัก อีกทั้งต้องการการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยผ่านการดูแลของนักวางแผนภาคและเมืองที่มีประสบการณ์ เพื่อให้มีการสั่งสมประสบการณ์อย่างเหมาะสมก่อนที่จะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่มีความซับซ้อนสูงต่อไป

คุณสมบัติทั้งสี่ด้านตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่นักผังเมืองที่ได้รับการรับรองวิชาชีพต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละด้าน จะไม่ผ่านด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ จึงจะมีสิทธิในการประกอบวิชาชีพในการวางแผนภาคและเมืองที่มีประโยชน์ส่วนรวมเป็นเป้าหมายได้ต่อไป แต่เนื่องจากการวางแผนภาคและเมืองเป็นสหศาสตร์ที่ผู้ที่จบการศึกษาจากศาสตร์ที่เกี่ยวข้องสามารถมาประกอบวิชาชีพได้ จึงควรอนุญาตให้สามารถนำประสบการณ์ในฐานะนักวางแผนภาคและเมืองมาชดเชยคุณสมบัติในประเด็นอื่น ๆ ได้ด้วย โดยอาจให้ผู้ที่มีได้จบการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนภาคและเมืองโดยตรงสามารถขอสมัครเพื่อรับการพิจารณาเป็นนักวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรองวิชาชีพได้ ในกรณีที่ได้ทำงานด้านการวางแผนภาคและเมืองมาตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยที่มืองค์กรกลางที่ทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดมาตรฐานและให้การรับรองนักผังเมืองวิชาชีพเพื่อให้เป็นทางการและมีความเป็นกลางในการกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ในการรับรอง

สิทธิและหน้าที่ของนักผังวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรอง

เมื่อบุคคลได้รับการอนุมัติโดยองค์กรกลางให้เป็นนักวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรองวิชาชีพแล้ว ควรได้รับสิทธิให้เป็นผู้รับผิดชอบในการวางแผนภาคและเมืองที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่จัดทำหรือจัดจ้างโดยหน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานส่วนกลาง เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือหน่วยงานส่วนท้องถิ่น เช่น กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ นอกจากนี้ยังควรได้รับสิทธิในการเป็นผู้วางแผนระบบสนับสนุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ เช่น ผู้ให้บริการโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสาระสำคัญของการเป็นนักวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรองวิชาชีพจะมุ่งเน้นที่งานสาธารณะที่มีประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง แต่งานของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน

พัฒนาเชิงพื้นที่ที่จะได้ประโยชน์จากการมีการรับรองวิชาชีพดังกล่าว เนื่องจากจะได้นักวางแผน
เชิงพื้นที่ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนไปเป็นบุคลากร

ใครควรเป็นผู้รับผิดชอบในการรับรองวิชาชีพ

หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับรองคุณสมบัตินักวางแผนภาคและเมืองควรเป็นองค์กรกลางที่มีความ
ความเชี่ยวชาญด้านการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมหลายภาค
สำหรับหน่วยงานกลางที่จะเป็นเจ้าภาพในการรับรองวิชาชีพสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ โดย
สมาคมวิชาชีพ (สมาคมนักผังเมืองไทย) หรือโดยสถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัยที่มีการเรียน
การสอนด้านการวางแผนภาคและเมือง) ซึ่งพันธกิจของหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในการ
รับรองวิชาชีพควรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน เพื่อให้การตรวจสอบคุณสมบัติทั้งสี่ด้านที่กล่าวมาแล้ว
ข้างต้น เป็นไปตามหลักการและมีความยุติธรรม โดยแต่ละส่วนมีหน้าที่ดังนี้

1. การรับรองสถาบันหรือหลักสูตรการศึกษา ทำหน้าที่ในการตรวจสอบคุณสมบัติ
ด้านความรู้และทักษะที่สถาบันการศึกษาได้เปิดให้มีการเรียนการสอน ว่ามี
เนื้อหาความรู้และการฝึกฝนทักษะตรงกับเกณฑ์ของการเป็นนักวางแผนภาคและ
เมืองที่ได้มาตรฐานหรือไม่ โดยควรจัดให้เป็นรูปแบบของคณะกรรมการรับรอง
หลักสูตรการศึกษาด้านการวางแผนภาคและเมือง (Planning Accreditation
Board) ที่ประกอบด้วยภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนภาคและเมือง ไม่ว่าจะ
เป็น สถาบันการศึกษา สมาคมวิชาชีพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาค
เอกชน
2. การรับรองตัวบุคคลเพื่อเป็นนักวางแผนภาคและเมืองที่ได้รับการรับรองวิชาชีพ
ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติทั้งหมดในภาพรวม เป็นผู้ตั้งเกณฑ์ของคุณสมบัติ
แต่ละด้าน และจัดการในการรับรองตัวบุคคลทั้งหมด โดยควรจัดตั้งเป็น
“สถาบันเพื่อการรับรองวิชาชีพนักวางแผนภาคและเมือง” (Institute of Certified
Planner) เพื่อให้มีหน่วยงานในรูปแบบของสถาบันเพื่อบริหารจัดการระบบการ
รับรองคุณสมบัติทั้งหมดได้อย่างเหมาะสม

สำหรับการรับรองวิชาชีพการวางแผนภาคและเมืองในประเทศไทย สมควรที่จะให้อยู่
ในความรับผิดชอบของสมาคมนักผังเมืองไทย ซึ่งเป็นสมาคมวิชาชีพที่มีความพร้อมในการ
บริหารจัดการ เป็นองค์กรกลางที่เป็นระบบสามารถนำเอาทั้ง “สถาบันเพื่อการรับรองวิชาชีพนัก

วางแผนภาคและเมือง” และ “คณะกรรมการรับรองหลักสูตรการศึกษาด้านการวางแผนภาคและเมือง” เข้าไปอยู่ภายใต้ร่มเดียวกันได้อย่างเหมาะสม เป็นผลดีต่อการยกระดับการยอมรับและตัวตนในวิชาชีพอย่างเป็นทางการต่อไปในอนาคต